

Preuzeto iz elektronske pravne baze **Paragraf Lex**

Ukoliko ovaj propis niste preuzeli sa Paragrafovog sajta ili niste sigurni da li je u pitanju važeća verzija propisa, poslednju verziju možete naći [OVDE](#).

POSEBNI PROTOKOL

O POSTUPANJU POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U ZAŠTITI MALOLETNIH LICA OD ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

I UVOD

Svi oblici nasilja, zlostavljanja, zloupotreba ili zanemarivanja dece, kojima se ugrožavaju ili narušavaju fizički, psihički i moralni integritet ličnosti deteta, predstavljaju povredu jednog od osnovnih prava deteta sadržanih u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta (u daljem tekstu: Konvencija), a to je pravo na život, opstanak i razvoj.

Donošenjem Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta ("Službeni list SFRJ Međunarodni ugovori", br. 15/90 i ("Službeni list SRJ Međunarodni ugovori", br. 4/96 i 2/97), država se obavezala da će preduzeti mere za sprečavanje zlostavljanja i zanemarivanja dece kao i obezbeđivanje zaštite dece od svih oblika nasilja u porodici, institucijama i široj društvenoj sredini.

Odredbe Konvencije odnose se na zaštitu deteta od:

- fizičkog i mentalnog nasilja, zloupotrebe, zanemarivanja i eksploatacije (član 19.);
- ekonomskog iskorišćavanja i obavljanja svakog posla koji bi mogao da bude opasan ili štetan po zdravlje, fizički, duševni, moralni ili društveni razvoj deteta (član 32.);
- svih oblika seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja (član 34.);
- otmice, prodaje ili trgovine decom (član 35.);
- svih drugih oblika iskorišćavanja štetnih po bilo koji vid detetove dobrobiti (član 36.);
- nehumanih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja (član 37.).

Odredbom člana 39. Konvencije, određena je obaveza države da obezbedi mere za podsticanje fizičkog i psihičkog oporavka deteta, žrtve nasilja, i njegovu socijalnu reintegraciju.

Vlada Republike Srbije, 12.02.2004. godine, usvojila je Nacionalni plan akcije za decu - strateški dokument kojim se definiše opšta politika države prema deci, za period do 2015. godine. Ovim akcionim planom su definisani i specifični ciljevi, među kojima i uspostavljanje efikasne, operativne, multiresorske mreže za zaštitu dece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja. Radi realizacije navedenog cilja, izrađen je Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja (u daljem tekstu: Opšti protokol).

Sa ciljem obezbeđivanja nesmetane i što efikasnije međuresorske saradnje, u skladu sa Nacionalnim planom akcije za decu, kao i sa osnovnim principima i smernicama iz Opšteg protokola, donosi se ovaj **Posebni protokol o postupanju policijskih službenika u zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja** (u daljem tekstu: Posebni protokol).

Posebni protokol prihvata definiciju deteta u skladu sa Konvencijom, koja obuhvata pojam maloletnog lica (dete i maloletnik) saglasno odredbama čl. 112. Krivičnog zakonika i odredbama čl. 2. i čl. 3. Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica. Ovaj Posebni protokol prihvata maloletna lica kao građane sa pravom na zaštitu koju obezbeđuje krivično, prekršajno i porodično zakonodavstvo, u okviru dužnosti i odgovornosti policije da istražuje slučajeve zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica.

Posebni protokolom uređuju se procedure pri postupanju policijskih službenika Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije prema maloletnim licima (kako ih definišu Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o prekršajima, Zakon o policiji i drugi zakonski i podzakonski akti), kao učiniocima, očevicima/svedocima ili oštećenima krivičnim delima i prekršajima. Posebni protokol je namenjen svim organizacionim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije. Takođe, Posebni protokol pruža okvir za dobru praksu i vodi ka unapređenju standarda zaštite prava maloletnih lica uvažavajući međunarodne norme i standarde.

Posebni protokol je sačinjen u skladu sa odredbama Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Uputstva o policijskoj etici i načinu obavljanja poslova policije, Evropskog kodeksa policijske etike - Preporukama (2001)10 Komiteta ministara Saveta Evrope.

Posebni protokol je obavezujući za sve policijske službenike Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije (u daljem tekstu: ovlašćena službena lica).

II OSNOVNI PRINCIPI I CILJEVI POSEBNOG PROTOKOLA

II.1. Osnovni principi Posebnog protokola

Posebni protokol je sačinjen tako da poštuje osnovne principe iz kojih proističu svi članovi Konvencije, koji su ugrađeni u Nacionalni plan akcije za decu i Opšti protokol:

- nediskriminacija,
- najbolji interes deteta,
- pravo na život, opstanak i razvoj,
- participacija dece.

Posebni protokol se odnosi na sva maloletna lica, bez diskriminacije, odnosno bez obzira na porodični status, etničko poreklo, krivičnopravni status i bilo koje druge socijalne ili individualne karakteristike (rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, nacionalnost, mentalne, fizičke ili druge specifičnosti maloletnog lica) i njegove porodice ili člana porodice.

Posebni protokolom obezbeđuje se zaštita integriteta i najboljeg interesa maloletnih lica, prioritarno u odnosu na interese roditelja, usvojioca, staraoca, ustanove ili zajednice.

Participacija maloletnih lica obezbeđuje se pružanjem svih potrebnih obaveštenja, mogućnosti izražavanja sopstvenog mišljenja u svim postupcima (administrativnim i sudskim) koji ih se tiču, na način koji odgovara uzrastu maloletnih lica i razumevanju situacije u kojoj se nalaze.

II.2. Ciljevi Posebnog protokola

Osnovni ciljevi Posebnog protokola su:

- unapređenje dobrobiti maloletnih lica kroz sprečavanje zlostavljanja i zanemarivanja;
- obezbeđivanje da svi preduzeti postupci, mere, radnje, aktivnosti i donete odluke, tokom prethodne istrage, krivičnog ili prekršajnog postupka, kao i procesa zaštite, budu u najboljem interesu maloletnih lica;
- obezbeđivanje stručne i efikasne pomoći iz domena unutrašnjih poslova ostalim činiocima u procesu zaštite maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja;
- unapređenje procesa rada ovlašćenih službenih lica, u cilju hitnog i humanog postupanja prema maloletnim licima;
- ostvarivanje ciljeva i smernica Nacionalnog plana akcije za decu i Opšteg protokola za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja;
- razvijanje Nacionalne strategije za zaštitu dece od svih oblika zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja.

Specifični ciljevi Posebnog protokola su:

- informisanje ovlašćenih službenih lica, javnosti i maloletnih lica, kako postupati u slučaju sumnje da je maloletno lice žrtva zlostavljanja i zanemarivanja ili to može postati;
- uspostavljanje efikasne i jedinstvene procedure, koja će osigurati postojanje brzog i koordiniranog postupka koji štiti maloletna lica od dalje viktimizacije i obezbeđuje im odgovarajuću pomoć;
- ostvarivanje jedinstvenog sistema informisanja između organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i između organizacionih jedinica ovog Ministarstva i ostalih službi i agencija uključenih u proces zaštite.

II.3. Svrha Posebnog protokola

Svrha Posebnog protokola je da ovlašćenim službenim licima pruži smernice kako da postupaju u slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica.

Koristeći osnovne smernice Opšteg protokola za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja, ovaj Posebni protokol je fokusiran na specifične mere i radnje ovlašćenih službenih lica u postupku prema maloletnim licima žrtvama zlostavljanja i zanemarivanja, kao i situacijama kada se primenjuju policijska ovlašćenja u odnosu na lica koja se pojavljuju u svojstvu osumnjičenih, oštećenih ili očevidaca/svedoka izvršenja drugih krivičnih dela i prekršaja.

Sposobnost za adekvatno reagovanje ovlašćenih službenih lica podrazumeva:

- obučenosť za postupanje u situacijama zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica (osnovna edukacija i permanentno stručno usavršavanje);
- jasan, nediskriminativan stav ovlašćenih službenih lica prema problemu zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica;
- primenu procedura za prevenciju i suzbijanje zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica i njihovu zaštitu, definisanih u daljem tekstu ovog Protokola;
- redovno praćenje i procenu efekata preduzetih mera, radnji i aktivnosti;
- stalnu koordiniranu razmenu informacija sa drugim službama i agencijama uključenim u proces zaštite.

II.4. Edukacija ovlašćenih službenih lica za primenu Posebnog protokola

Edukacija ovlašćenih službenih lica za primenu Posebnog protokola se sprovodi u cilju razvoja i održavanja specifične kompetencije službenika policije, odnosno osposobljavanja za adekvatno razumevanje pojave, postupanje i vođenje procesa sprečavanja i zaštite maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja.

Edukacija će biti kontinuirana i sprovedena prema sledećim nivoima:

- **osnovna edukacija** obuhvata sva ovlašćena službena lica u cilju sticanja minimuma znanja i veština neophodnih za prevenciju, prepoznavanje, procenu i reagovanje na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, u skladu sa načelima i procedurama definisanim Opštim i Posebnim protokolom.
- **viši nivo edukacije** obuhvata ovlašćena službena lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta, prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, a koja postupaju prema maloletnim licima osumnjičenima, oštećenima ili očevicima/svedocima izvršenja krivičnog dela, u svrhu obezbeđenja detaljnog poznavanja postupka u okviru procesa zaštite maloletnih lica, uključujući i ostala znanja i veštine potrebne za efikasnu i adekvatnu prevenciju i suzbijanje zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica.

III DEFINICIJA ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA MALOLETNIH LICA

Definicije zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica sadržane u Posebnom protokolu, proističu iz Opšteg protokola, i u skladu su sa definicijama usvojenim na Konsultaciji o sprečavanju zloupotrebe dece u Svetskoj zdravstvenoj organizaciji u Ženevi, 1999. godine, koje je prihvatilo i Međunarodno udruženje za prevenciju zloupotrebe i zanemarivanja dece (ISPCAN) u dokumentu Intersektorski pristup zlostavljanja dece (2003).

III.1. Opšta definicija zloupotrebe maloletnih lica

Zloupotreba ili zlostavljanje maloletnih lica obuhvata sve oblike fizičkog i/ili emocionalnog zlostavljanja, seksualnu zloupotrebu, zanemarivanje ili nemaran postupak, kao i komercijalnu ili drugu eksploataciju, što dovodi do stvarnog ili potencijalnog narušavanja zdravlja maloletnih lica, njihovog preživljavanja, razvoja ili dostojanstva u okviru odnosa koji uključuje odgovornost, poverenje ili moć (SZO, 1999).

III.2. Fizičko zlostavljanje

Fizičko zlostavljanje maloletnih lica je ono koje dovodi do stvarnog ili potencijalnog fizičkog povređivanja maloletnih lica, usled činjenja ili nečinjenja, za koje se razumno može smatrati da spada u domen kontrole od strane roditelja ili osobe koja je u položaju da ima odgovornost, moć ili poverenje u odnosu na maloletno lice, pri čemu treba praviti razliku između zlostavljanja i nenamerne ozlede, odnosno fizičkih znakova i simptoma koji podražavaju namerno ozleđivanje, ali su, u stvari, posledica ili su potpomognuti organskim stanjima od kojih maloletno lice pati. Akti zlostavljanja mogu biti jednokratni ili više puta ponavljani.

Primeri fizičkog zlostavljanja su: udaranje, šutiranje, trešenje, davljenje, bacanje, trovanje, paljenje, posipanje vrućom vodom ili izlaganje maloletnog lica delovanju vrela pare, i sl. U fizičko zlostavljanje spada i namerno izazivanje simptoma bolesti kod maloletnih lica od strane roditelja, usvojioca, staraoca ili druge odrasle osobe koja je odgovorna za maloletno lice (tzv. *Munchausen syndrome by proxy*).

III.3. Seksualna zloupotreba

Seksualna zloupotreba maloletnih lica podrazumeva uključivanje ovih lica u seksualnu aktivnost koju ona ne shvataju u potpunosti, sa kojom nisu saglasna ili za koju nisu razvojno dorasla i nisu u stanju da se sa njom saglase, ili onu kojom se krše zakoni ili socijalni tabui društva.

Seksualna zloupotreba maloletnih lica ispoljava se kao aktivnost između ovih lica i odrasle osobe ili drugog maloletnog lica koje se, zbog svog uzrasta ili razvoja, nalazi u položaju koji mu daje odgovornost, poverenje ili moć, gde aktivnost ima za cilj da pruži uživanje ili zadovolji potrebe druge osobe.

Seksualnom zloupotrebom maloletnih lica smatra se i:

- navođenje ili primoravanje maloletnih lica na učešće u seksualnim aktivnostima, bilo da se radi o kontaktnim (npr. seksualni odnos, seksualno dodirivanje, i sl.) ili nek kontaktnim aktivnostima (npr. izlaganje pogledu, egzibicionizam i sl.);
- eksploatatorsko korišćenje maloletnih lica za prostituciju, pornografiju ili druge nezakonite seksualne radnje.

Ne smatra se seksualnom zloupotrebom ponašanje u vidu istraživanja sopstvenog tela, koje odgovara uzrastu maloletnog lica kada se, posebno kod adolescenata, istražuje sopstveno telo i seksualnost, koje ne podrazumeva aktivnosti između maloletnog lica i odrasle osobe.

III.4. Emocionalna zloupotreba

Emocionalna zloupotreba obuhvata propuštanje da se obezbedi razvojno prikladna, podržavajuća sredina, uključujući i dostupnost primarne figure/figure privrženosti, kako bi maloletna lica mogla razviti stabilne emocionalne i socijalne sposobnosti koje odgovaraju njihovim ličnim potencijalima. Emocionalna zloupotreba obuhvata i postupke kojima se vrši omalovažavanje, ocrnjivanje, okrivljavanje bez razloga, kojima se pretilo, zastrašuje, ograničava kretanje maloletnih lica, vrši diskriminacija, ismejava ili se upražnjavaju drugi oblici nefizičkog, neprijateljskog ili odbacujućeg postupanja.

Emocionalna zloupotreba podrazumeva vezu između primarnog pružaoca ili pružalaca i maloletnog lica, u kojoj se ovom licu nanosi stvarna šteta, odnosno koja može potencijalno biti štetna po njega. Ovo obuhvata razvojno neprikladne, nedovoljne ili nedosledne odnose sa maloletnim licima i uključuje: izlaganje zbunjujućim ili traumatskim događajima i okolnostima (npr. porodičnog nasilja), upotrebu ovih lica za ispunjavanje psiholoških potreba pružaoca nege, aktivno "potkupljivanje", kao i propuštanje da se unapređuje njihova socijalna adaptacija (uključujući izolaciju).

III.5. Zanemarivanje i nemarno postupanje

Zanemarivanje predstavlja propuštanje pružaoca nege - roditelja, usvojioca ili staraoca, odnosno druge osobe koja je preuzela roditeljsku odgovornost ili obavezu da se neguje maloletno lice čak i tokom kraćeg vremena (npr. bebisiter), da obezbedi njegov razvoj u svim oblastima: zdravlja, obrazovanja, emocionalnog razvoja, ishrane, smeštaja i bezbednih životnih uslova a u okviru razumno raspoloživih sredstava porodice ili pružaoca nege, što izaziva, ili može, sa velikom verovatnoćom, narušiti zdravlje maloletnog lica ili fizički, mentalni, duhovni, moralni ili društveni razvoj. Ovo obuhvata i propuste u obavljanju pravilnog nadzora i zaštite maloletnih lica od povređivanja u onolikoj meri u kojoj je to izvodljivo.

III.6. Eksploatacija

Komercijalna ili druga vrsta eksploatacije maloletnih lica odnosi se na korišćenje ovih lica za rad ili za druge aktivnosti, a u korist drugih osoba. Ovo obuhvata rad i prostituciju maloletnih lica, kidnapovanje i/ili prodaju u svrhe radne ili seksualne eksploatacije, eksploatatorsko korišćenje za pornografske predstave i materijale, i dr. Ove aktivnosti imaju za posledicu narušavanje fizičkog ili mentalnog zdravlja, obrazovanja, kao i moralnog, socijalnog i emocionalnog razvoja maloletnih lica.

IV PROCES ZAŠTITE MALOLETNIH LICA

U procesu zaštite maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja, učestvuju ustanove i pojedinci iz različitih sistema (zdravstvo, obrazovanje, socijalna zaštita, policija, pravosuđe, nevladin sektor i dr.), svaki od njih u okviru svojih nadležnosti. Saradnju sa drugim subjektima u procesu zaštite maloletnih lica policija ostvaruje u skladu sa članom 6. Zakona o policiji.

Da bi se postigla efikasna zaštita i unapređenje dobrobiti maloletnih lica, potrebno je da među njima postoji dobra saradnja i jasno definisane uloge, u skladu sa odredbama Opšteg protokola, koje se odnose na ovu oblast.

Uloga koordinatora u ovom procesu je na Centru za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva), u skladu sa njegovom društvenom funkcijom - osnovne službe za zaštitu maloletnih lica, koja istovremeno vrši i poslove organa starateljstva.

U okviru procesa zaštite maloletnih lica, posebna pažnja obratiće se na:

1. prepoznavanje slučajeva zlostavljanja i/ili zanemarivanja;
2. poštovanje procedura za postupanje po prijemu prijave ili otkrivanju zlostavljanja i/ili zanemarivanja;
3. procenu rizika, stanja i potreba, naročito u slučajevima intervencije patrole policije po prijavi građana;
4. koordinirane aktivnosti sa ostalim činiocima procesa u smeru pružanja usluga i sprovođenja mera za zaštitu maloletnih lica.

Svi državni organi, organi teritorijalne autonomije ili organi lokalne samouprave, javna preduzeća i ustanove dužni su da prijave krivična dela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, o kojima su obavješteni ili za koje saznaju na drugi način (član 253. stav 1. Zakonika o krivičnom postupku).

Krivična prijava se podnosi nadležnom javnom tužiocu (javnom tužiocu koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica). Obavezu prijavljivanja od početka primene Zakonika o krivičnom postupku stiču i fizička i pravna lica koja se bave obrazovanjem i vaspitanjem maloletnih lica, odnosno lečenjem i zdravstvenom zaštitom ljudi (član 253. stav 2. Zakonika o krivičnom postupku). Krivična dela čijim je izvršenjem oštećeno maloletno lice biće dužan da prijavi svako, ukoliko se radi o krivičnim delima za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti (član 253. stav 5. Zakonika o krivičnom postupku).

Ako je krivična prijava podnesena policiji, ona će prijavu primiti i odmah je zajedno sa svim priložima dostaviti nadležnom javnom tužiocu (član 254. stav 3. Zakonika o krivičnom postupku). Ukoliko ovlašćena službena lica, nakon podnete prijave, smatraju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, bez odlaganja sprovede potrebne radnje prethodne istrage, o čemu će odmah obavestiti nadležnog javnog tužioca (član 254. stav 4. Zakonika o krivičnom postupku).

Kada ovlašćena službena lica nakon preduzetih mera i radnji utvrde da postoje osnovi sumnje da je određeno lice učinilo krivično delo sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnog lica, za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, ista će o tome, bez odlaganja, podneti obavještenje javnom tužiocu koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, uz koje će se dostaviti zapisnici, službene beleške i svi drugi originalni dokazni materijali ili njihove kopije (član 256. stav 2. Zakonika o krivičnom postupku).

Prijave svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica zahtevaju neodložno postupanje ovlašćenih službenih lica, uz svrsishodno iskorišćavanje postojećih organizaciono funkcionalnih potencijala.

U slučajevima krivičnog dela sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, postupaju organizacione jedinice nadležne za suzbijanje opšteg kriminala.

U slučajevima prekršaja sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, postupaju organizacione jedinice nadležne za postupanje u predmetima prekršaja.

Posebним protokolom se utvrđuje da prema maloletnom licu, u svojstvu oštećenog ili učinioca krivičnog dela, po pravilu postupaju ovlašćena službena lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta, prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite maloletnih lica.

V PROCEDURE ZA POSTUPANJE OVLAŠĆENIH SLUŽBENIH LICA

1. Postupanje policije u slučajevima kada postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo ili prekršaj sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja

Ovlašćena službena lica do saznanja o izvršenom krivičnom delu ili prekršaju sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, mogu doći na načine koje je moguće klasifikovati u tri osnovne grupe:

- 1. Neposredno** - ličnim dolaskom, pod čime se podrazumeva prijavljivanje događaja dežurnoj službi, od strane oštećenog, ili njegovog roditelja, usvojioca ili staraoca, očevica ili učinioca krivičnog dela ili prekršaja.
- 2. Posredno**, pod čime se podrazumeva prijavljivanje događaja telefonom ili pisanim aktom (ličnom dostavom, poštom ili putem e-mail), od strane oštećenog, ili njegovog roditelja, usvojioca ili staraoca, očevica, učinioca krivičnog dela ili prekršaja, ili drugog fizičkog ili pravnog lica koje ima saznanje da je izvršeno krivično delo ili prekršaj.
- 3. Samoinicijativnim angažovanjem policije**, pod čime se podrazumevaju aktivnosti ovlašćenih službenih lica na prikupljanju obavještenja o pripremama i izvršenju krivičnih dela ili prekršaja u skladu sa odredbama člana 255. Zakonika o krivičnom postupku, članom 118. Zakona o prekršajima i drugim zakonskim i podzakonskim aktima koji regulišu ovu oblast. U slučaju nedostupnosti učinioca krivičnog dela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, ovlašćena službena lica će započeti odgovarajuće radnje prethodne istrage, u skladu sa članom 255. stav 2. Zakonika o krivičnom postupku.

Samoinicijativne aktivnosti obuhvataju:

- o Lično zapažanje tokom obavljanja policijskih poslova na bezbednosnom sektoru;
- o Javno pogovaranje;
- o Komunikacija sa građanima;
- o Analiza informacija iz štampanih i elektronskih medija i drugih sredstava javnog informisanja;
- o Prikupljanje informacija od operativnih veza, u skladu sa odredbama Obavezne instrukcije o operativnom radu policije;
- o Tokom rada na razjašnjavanju drugih kriminalnih delikata.

V.1.1. Neposredno

Kada u službene prostorije dežurne službe pristupi maloletno lice, samostalno ili u pratnji roditelja, usvojioca, staraoca, ili drugog lica, koji žele da prijave zlostavljanje ili zanemarivanje, potrebno je obezbediti:

- Da prikupljanje obaveštenja od maloletnog lica u svojstvu oštećenog, u vezi krivičnog dela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, obavljaju ovlašćena službena lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, obavezno u prisustvu roditelja ili usvojioca, a ukoliko je maloletno lice pod starateljstvom, u prisustvu staraoca.
- Prisustvo stručnog lica - organa starateljstva, umesto roditelja, usvojioca ili staraoca, u slučaju kada su roditelj, usvojilac ili staralac nedostupni.
- Prisustvo stručnog lica - organa starateljstva, umesto roditelja, usvojioca ili staraoca, u situacijama kada ovlašćena službena lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, procene da prisustvo navedenih subjekata nije u skladu sa najboljim interesom deteta, u slučajevima izvršenja krivičnih dela navedenih u čl. 150. Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, na štetu maloletnog lica, kao i onda kada bi njihovo prisustvo bilo iritirajuće za maloletno lice i time u velikoj meri ugrozilo izvršenje policijskog zadatka.
- Prisustvo drugog poslovno sposobnog lica, koje ima iskustva u radu sa maloletnim licima i koje nije zaposleno u policiji ili umešano u događaj - odgovornog lica ustanove za smeštaj korisnika, psihologa, pedagoga škole koju maloletno lice pohađa ili dežurnog vaspitača internata, ukoliko nije moguće obezbediti prisustvo stručnog lica organa starateljstva
- Kada se nakon obavljenog razgovora sa maloletnim licem, ustanovi da postoje osnovi sumnje da je nad istim izvršeno krivično delo sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja, da se obavesti javni tužilac koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, kome se odmah dostavlja krivična prijava ili obaveštenje, čiji je podnosilac roditelj, usvojilac ili staralac maloletnog lica, odnosno stručno lice organa starateljstva.
- Da maloletno lice u pratnji roditelja, usvojioca ili staraoca, odnosno stručnog lica organa starateljstva ili drugog lica, koga odredi organ starateljstva, uvažavajući mišljenje maloletnog lica, od strane ovlašćenih službenih lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, odvede ili uputi na pregled u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu, gde će nakon izvršenog pregleda biti konstatovane povrede, od strane lekarskog tima. Neophodno je da ovlašćena službena lica tom prilikom sačine službenu belešku o usmenoj izjavi lekara koja se odnosi na stepen i vrstu povrede/a, koju će dostaviti ovlašćenim službenim licima koja postupaju u predmetu.
- Ukoliko roditelji ili druga lica, prilikom podnošenja prijave, poseduju lekarsku dokumentaciju, istu dostave ovlašćenim službenim licima, ili nadležnom javnom tužilaštvu.
- Da ovlašćena službena lica pouče roditelja, usvojioca ili staraoca o službama, institucijama, ustanovama socijalne zaštite, savetovaštima, zdravstvenim ustanovama, vladinim i nevladinim organizacijama, i drugima koji rade na pružanju pomoći i podrške maloletnim licima, oštećenim krivičnim delima ili prekršajima, u cilju prevazilaženja traumatičnih iskustava i socijalne reintegracije
- Da se razgovor sa maloletnim licem, ukoliko je to neophodno obavi u saradnji sa ovlašćenim službenim licima drugih organizacionih jedinica, nadležnim za suzbijanje opšteg kriminala.

Nakon prikupljanja obaveštenja, ovlašćena službena lica, o utvrđenim činjenicama i okolnostima, obaveštavaju javnog tužioca koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica i nadležni organ starateljstva. Zatim se, na osnovu izvršene procene, preduzimaju dalje mere i radnje iz nadležnosti policije, samostalno ili u saradnji sa stručnim licem organa starateljstva.

V.1.2. Posredno

V.1.2.1. U pisanom obliku

Ukoliko je u pisanom obliku dostavljeno saznanje o izvršenom krivičnom delu ili prekršaju sa elementima zlostavljanja ili zanemarivanja maloletnog lica, pismeno se prosleđuje na dalje postupanje:

- organizacionim jedinicama nadležnim za suzbijanje opšteg kriminala;
- organizacionim jedinicama nadležnim za postupanje u predmetima prekršaja.

V.1.2.2. Telefonom

Kada građanin telefonom pozove dežurnu službu, radi prijavljivanja događaja sa elementima zlostavljanja ili zanemarivanja maloletnog lica, ovlašćeno službeno lice obavlja razgovor sa njim i donosi odluku o hitnosti reagovanja, na osnovu pitanja kojima se konstatuje:

- Šta se događa ili se dogodilo?
- Gde se dešava/desilo krivično delo/prekršaj (adresa)?
- Sa kim razgovara (stranka ima pravo da ostane anonimna)?
- Da li je neko povređen i da li je potrebna hitna medicinska pomoć?

- Ko je prijavljeno lice, da li je prisutno, ako nije, da li se zna gde se nalazi ili gde se može pronaći, da li je oštećena/i u neposrednoj opasnosti?
- Da li je korišćeno oruđe, oružje ili drugo sredstvo podobno za izvršenje krivičnog dela i gde se ono nalazi?
- Da li je prećeno oruđem, oružjem ili drugim sredstvom i gde se ono nalazi?
- Da li je krivično delo izvršeno pod uticajem alkohola ili opojnih droga?
- Da li su prisutna maloletna lica, njihovi podaci i da li su bezbedna?

Nakon odgovora na navedena pitanja, ovlašćeno službeno lice:

- vrši procenu da li postoji zakonski osnov za postupanje policije;
- ukoliko ima osnova, upućuje patrolu na lice mesta događaja;
- evidentira poziv u dnevnik događaja;
- sačinjava službeno belešku o obaveštenju primljenom od građana.

Po dolasku na lice mesta događaja, ovlašćena službena lica:

- vrše procenu da li postoje elementi krivičnog dela ili prekršaja i obaveštavaju dežurnu službu o zatečenom stanju,
- utvrđuju tačnu lokaciju gde je izvršeno krivično delo ili prekršaj,
- pružaju pomoć povređenim osobama i obezbeđuju hitnu medicinsku pomoć,
- obezbeđuju lice mesta izvršenja krivičnog dela do dolaska uviđajne ekipe,
- utvrđuju identitet prisutnih lica,
- obaveštavaju dežurnu službu,
- identifikuju i lišavaju slobode osumnjičenog, ukoliko postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo,
- ukoliko postoje elementi izvršenog krivičnog dela dalji rad preuzima organizaciona jedinica nadležna za suzbijanje opšteg kriminala,
- ukoliko postoje elementi izvršenog prekršaja, dalji rad preuzima organizaciona jedinica nadležna za postupanje u predmetima prekršaja.

V.1.3. Samoinicijativnim angažovanjem policije

Kada ovlašćena službena lica, neposrednim zapažanjem ili operativnim radom na terenu, dođu do saznanja da se priprema, da je u toku izvršenje ili je neposredno izvršeno krivično delo sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, preduzimaju sledeće aktivnosti:

- odmah obaveštavaju dežurnu službu,
- vrše procenu da li postoje elementi krivičnog dela ili prekršaja i obaveštavaju dežurnu službu o zatečenom stanju,
- utvrđuju tačnu lokaciju gde je izvršeno krivično delo ili prekršaj,
- pružaju pomoć povređenim osobama i obezbeđuju hitnu medicinsku pomoć,
- obezbeđuju lice mesta izvršenja krivičnog dela do dolaska uviđajne ekipe,
- utvrđuju identitet prisutnih lica,
- identifikuju i lišavaju slobode osumnjičenog, ukoliko postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo,
- ukoliko postoje elementi izvršenog krivičnog dela, dalji rad preuzima organizaciona jedinica nadležna za suzbijanje opšteg kriminala,
- ukoliko postoje elementi izvršenog prekršaja, dalji rad preuzima organizaciona jedinica nadležna za postupanje u predmetima prekršaja.

V.2. Uviđaj lica mesta izvršenja krivičnog dela

Uviđaj lica mesta i druge aktivnosti vezane za mesto i način izvršenja krivičnog dela sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, vrši se sledećim redosledom:

- uviđaj se vrši u skladu sa odredbama čl. 123. i čl. 125. Zakonika o krivičnom postupku,
- uviđajna ekipa izlazi na lice mesta,

- uviđajna ekipa, vrši identifikaciju i lišavanje slobode osumnjičenog ukoliko je dostupan, kada postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo, kao i u onim slučajevima kada su prema istom na snazi mere zaštite, u skladu sa odredbama člana 198. Porodičnog zakona,
- poučavanje osumnjičenog o pravima u prethodnoj istrazi u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku,
- dovođenje osumnjičenog u službene prostorije.

V.3. Postupak sa punoletnim licem u svojstvu osumnjičenog, nakon izvršenja krivičnog dela

Sa punoletnim licem u svojstvu osumnjičenog, nakon izvršenja krivičnog dela sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnog lica, postupaju ovlašćena službena lica organizacionih jedinica nadležnih za suzbijanje opšteg kriminala, po nalogu nadležnog javnog tužioca.

Postupanje u krivičnim predmetima obuhvata sledeće aktivnosti:

- Lice lišeno slobode privodi se uz obaveštenje o krivičnom delu bez odlaganja nadležnom istražnom sudiji, odnosno izuzetno zadržava, shodno odredbama člana 264. stav 1. Zakonika o krivičnom postupku, ako oceni da postoji neki od razloga iz člana 174. stav 1. ovog zakonika. Ako je rešenje o zadržavanju doneto od strane ovlašćenog službenog lica ono će o tome obavestiti nadležnog javnog tužioca (javnog tužioca koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica) koji može postupiti prema odredbama člana 265. st. 1. i 3. Zakonika o krivičnom postupku.
- Protiv osumnjičenog može biti podneto obaveštenje o krivičnom delu u redovnom postupku.
- Nakon sprovedenih mera i radnji u prethodnoj istrazi u odnosu na osumnjičenog, ovlašćena službena lica obaveštavaju nadležni organ starateljstva u cilju preduzimanja mera neodložne intervencije za zaštitu maloletnog lica, oštećenog krivičnim delom.

V.3.1. Postupak sa maloletnikom u svojstvu osumnjičenog, nakon izvršenja krivičnog dela

Prema maloletniku, u svojstvu osumnjičenog, nakon izvršenja krivičnog dela sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja, postupaju ovlašćena službena lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva mladih.

Izuzetno, mere i radnje prema maloletniku mogu preduzeti i druga ovlašćena službena lica (neuniformisani policijski službenici).

Sve mere i radnje vrše se u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku, Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Zakona o prekršajima, Zakona o policiji, Uputstva o postupanju policijskih službenika prema maloletnim i mlađim punoletnim licima i drugih zakonskih i podzakonskih akata koji tretiraju ovu materiju.

V.4. Postupak sa punoletnim licem u svojstvu učinioca prekršaja

Sa učiniocem prekršaja sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja maloletnih lica, postupaju ovlašćena službena lica organizacionih jedinica nadležnih za postupanje u predmetima prekršaja.

Postupanje u predmetima prekršaja obuhvata sledeće aktivnosti:

- Identifikovanje, pronalaženje i hvatanje učinioca prekršaja, dovođenje nadležnom organu za prekršaje, odnosno zadržavanje u situacijama kada su se stekli uslovi predviđeni odredbama člana 165. i 168. Zakona o prekršajima.
- Podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom organu za prekršaje (čl. 118. Zakona o prekršajima);
- Nakon sprovedenih mera i radnji u odnosu na učinioca prekršaja, ovlašćena službena lica obaveštavaju nadležni organ starateljstva u cilju preduzimanja mera neodložne intervencije za zaštitu maloletnog lica, oštećenog izvršenim prekršajem.

V.4.1. Postupak sa maloletnikom u svojstvu učinioca prekršaja

Prema maloletnom učiniocu prekršaja sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja, postupaju ovlašćena službena lica organizacionih jedinica nadležnih za postupanje u predmetima prekršaja.

Postupanje po predmetima prekršaja obuhvata sledeće aktivnosti:

- Identifikovanje, pronalaženje i hvatanje učinioca prekršaja;
- Podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu za prekršaje, u redovnom postupku;
- Nakon sprovedenih mera i radnji u odnosu na učinioca prekršaja, ovlašćena službena lica obaveštavaju nadležni organ starateljstva u cilju preduzimanja mera neodložne intervencije za zaštitu maloletnog lica.

V.5. Saslušanje svedoka od strane ovlašćenih službenih lica

U skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku, ovlašćena službena lica, ako u toku prikupljanja obaveštenja od strane građana ocene da je potrebno da se pozvani građanin sasluša kao svedok, odmah će o tome obavestiti javnog tužioca koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, koji će moći navedeno lice u prethodnoj istrazi da sasluša ili će to saslušanje poveriti ovlašćenim službenim licima (član 258. st. 1. i 2. Zakonika o krivičnom postupku). Ovlašćena službena lica o obavljenom saslušanju sačinjavaju posebnu belešku, a ceo tok saslušanja se beleži uređajima za video i zvučno snimanje (član 258. stav 5. Zakonika o krivičnom postupku).

V.6. Konferencija slučaja

Ovlašćena službena lica koja postupaju prema maloletnim licima obavezna su, po pozivu voditelja slučaja iz nadležnog Centra za socijalni rad, prisustvovati i aktivno učestvovati u "konferenciji slučaja" - za planiranje usluga i mera zaštite maloletnih lica od zlostavljanja ili zanemarivanja.

Svu potrebnu policijsku pomoć pri izvršenju usluga i mera za zaštitu prava ili za obezbeđivanje drugih potreba deteta ili maloletnika, ovlašćena službena lica pružaju u skladu sa članom 3. u vezi člana 16. Zakona o policiji.

V.7. Podaci i evidencije

Policija prikuplja, obrađuje i koristi lične podatke, u skladu sa članom 75. Zakona o policiji.

Policija štiti poverljive podatke čije bi otkrivanje izložilo opasnosti fizički integritet lica, u skladu sa članom 74. i 78. Zakona o policiji.

Policija vodi evidencije u skladu sa članom 76. Zakona o policiji.

VI ZAVRŠNE ODREDBE

Za primenu Posebnog protokola odgovorni su načelnici policijskih uprava. Analizu i kontrolu primene i efekata Posebnog protokola vrše nadležne organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

